

KONU

7

TRİYAJ: ACİL BAKIMDA ÖNCELİKLERİN BELİRLENMESİ

Prof. Dr. Nermin Olgun, Prof. Dr. Sema Kuşoğlu

GİRİŞ

Felaket ve kitlesel yaralanmalarda, zehirlenmelerde, bazı salgın hastalıklarda aniden birden fazla birey yaralandığında ya da hastalandığında hem şaşkınlık, çaresizlik ve panik artar, hem de hangi hastalık ve yaralının öncelikle tedavisi ve daha uygun bir tedavi için kime nasıl öncelik verelim sorusu gündeme gelir. Hastaların büyük risk altında oluşlarını tanımlamak ve tedaviyi başlatabilmek için triyaj (Triage) denilen bir sistem oluşturulmuştur. Triyaj: “Hasta ve yaralıların yaralanma tiplerine, o andaki durumlarına göre sınıflandırılıp, tedavi ve bakım gereksinimlerini karşılamak amacıyla, hastaneye yatırma, tedavi ve tahliye konularında sağlık bakım kurumlarındaki kaynakların doğru yerde ve doğru zamanda kullanılması sağlayan öncelik derecelerini saptayan sınıflandırma sistemidir. Diğer bir tanımla, acil bir durum için; önde gelen, önemli ve sürekli bir süreç olan önceliklerin belirlenmesi; gelişen durumun önemi nedeni ile diğerlerinden ayırt edilmesi, seçilmesi ya da öncelik hakkının tanınması anlamını taşır. “En fazla risk taşıyan hastaları belirleme ve uygun tedaviyi başlatma sistemi” “veya etkili ve doğru bakım alabilmesi için hastanın doğru zamanda, doğru yere yerleştirilmesi; tedavi, bakım ve tahliye konularında önceliklerini belirleme ve sıraya koyma süreci” olarak da tanımlanabilir.

Triyaj kelimesi; Fransızca ayırt etmek, sınıflandırmak ve seçim yapmak anlamına gelir. Günümüzde yaygın olarak ayırt etme, öncelikleri saptama gibi anlamlarda ilk olarak kahve tanelerinin kalite ve boyutlarına göre ayrılması için kullanılmıştır. Tıbbi alanda ilk kez Napolyon savaşlarında uygulanmış, Birinci dünya savaşı sırasında daha da geliştirilmiştir. Birinci ve ikinci Dünya Savaşı sırasında Avrupa’da savaş alanında çok ağır yaralı askerlere, gereksinimleri doğrultusunda acil bakım girişimlerinde bulunmak üzere öncelik hakkı tanınması nedeni ile kullanılmıştır. Askeri kuvvetlerin kullandığı bu sistem ile acil bakıma alınacak askerleri belirleyen öncelik durumları saptanmış ve sınıflandırmıştır. Özellikle savaş, toplu kazalar ve afetlerde eldeki kaynakların düzenlenme gerekliliği, nüfus artışının acil başvuru sayısını artırması ve acil olmayan hasta başvurularının fazla olması nedeniyle acil bakım ihtiyacı olan hastaların ayrılma gerekliliğinde triyajın önemi artmaktadır.

Felaketlerdeki triyaj da askeriyede kullanılan triyaja benzer. Ayrıldıkları en önemli nokta, felaket triyajın acil bölümün yükünü önlemek için bazı kazazedelerin başlangıçta taşınmasının ertelenmesi ve alanın oryantasyonudur (Tablo 7.1.).